

ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ

Брюссель, 25.03.2021 р.
COM(2021) 141 остаточна редакція

**ПОВІДОМЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТУ, РАДІ,
ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЕКОНОМІЧНО-СОЦІАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ І
КОМІТЕТУ РЕГІОНІВ**

ЩОДО ПЛАНУ ДІЙ З РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

{SWD(2021) 65 остаточна редакція}

ВСТУП І ПЕРЕДУМОВИ

Європейський зелений курс (European Green Deal) займає центральне місце в порядку денному політики Європейської Комісії. Його основна мета – стала, кліматично нейтральна Європа до 2050 року, що є інструментом для залучення інвестицій і зростання¹.

В Європейському зеленому курсі підкреслюється, що надзвичайно важливо керувати процесом переходу до більш сталої продовольчої системи, зокрема посилюючи зусилля фермерів, що спрямовані на боротьбу зі змінами клімату, захист довкілля і збереження біорізноманіття. Сільськогосподарська спільнота відіграє важливу роль у досягненні цих цілей. Фермери знаходяться на передовій наслідків змін клімату і втрати біорізноманіття, коли несталі методи ведення сільського господарства залишаються основною рушійною силою втрати біорізноманіття. Органічні фермери є піонерами сталого сільського господарства майбутнього. Вони відкривають шляхи до «озеленення» сільського господарства та інноваційних методів виробництва, які є дружніми до довкілля, спряють замкнутості системи і добробуту тварин. Органічний логотип відображає відданість фермерів цим високим стандартам виробництва, а споживачі впевнені, що продукція виготовлена відповідно до дуже конкретних і суворих правил сталості. І, що важливіше, органічне сільське господарство є більш дружнім до природи, воно сприяє кращій стійкості фермерів до економічних змін, а також до тих змін, які приносять їм все більш нестабільні природа і клімат.

Саме тому Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року² і Стратегія «Від ферми до виделки»³ разом із запланованим Планом дій ЄС щодо нульового забруднення повітря, води та ґрунту визначають конкретні дії, які охоплюють весь продовольчий ланцюг – від виробництва до споживання, дії, які також охоплюють міжнародну співпрацю щодо сталих продовольчих систем. Ці стратегії мають на меті поєднати виробництво харчових продуктів із захистом навколишнього середовища, водночас стимулюючи інвестиції і стале виробництво – ціль, досягненню якої спрятиме Європейська Комісія в контексті Цілей сталого розвитку. Окрім цього, в Стратегії «Від ферми до виделки» було анонсовано ініціативу ЄС щодо вуглецевого сільського господарства на цей рік, яка має на меті, в контексті Європейського кліматичного пакту, винагороджувати фермерів за забезпечення відновлення екосистем, скорочення викидів і послуги із секвестрації вуглецю.

Пандемія COVID-19 створила безпрецедентний виклик для ЄС. Вона має довгостроковий вплив на економіку, здоров'я людей і продовольчі системи. Відповідь ЄС складається з плану відновлення, який підтримується через інструмент «Наступне покоління ЄС» (Next Generation EU), і нової багаторічної схеми фінансування. Кошти інструменту «Наступне покоління ЄС»

КЛЮЧОВІ ЦИФРИ: Площа сільськогосподарських земель, зайнятих під органічне виробництво, збільшилась майже на 66% за останні 10 років – з 8,3 млн га у 2009 році до 13,8 млн га у 2019 році. Органічні землі наразі складають 8,5% від загальної площі оброблюваних сільськогосподарських земель ЄС. Таке зростання площ супроводжувалося значним зростанням обсягів роздрібної торгівлі. Вони подвоїлися за останні 10 років з близько 18 млрд євро у 2010 році до понад 41 млрд євро в 2019 році.

¹ Законопроект COM/2018/392 остаточна редакція - 2018/0216 (COD), майбутня Спільна сільськогосподарська політика (ССП) також підкреслює позитивну роль органічного сільського господарства і пропонує підтримку через різноманітні механізми

² COM(2020) 380 остаточна редакція.

³ COM(2020) 381 остаточна редакція.

можуть бути використані для підтримки інвестицій в органічний сектор, якщо вони відповідають встановленим умовам і цілям. Відновлення Європи після кризи, викликані пандемією COVID-19, дає можливість заздалегідь втілити Європейський зелений курс в життя, створивши широку платформу для сталого виробництва і моделей споживання, в тому числі в галузях сільського господарства і аквакультури.

Органічне сільське господарство відіграє центральну роль у відновленні Європи, яка повинна стати зеленою і цифровою, шляхом підвищення рівня доходів у сільській місцевості. Загалом воно передбачає коротші виробничо-збутові ланцюги і створює можливості для малих фермерів, які підсилюються новими положеннями Регламенту 2018/848 щодо органічного виробництва⁴. Цей Регламент має на меті модернізацію сектору і гармонізацію правил, забезпечуючи стабільну нормативно-правову базу.

Існує широкий консенсус щодо ключової ролі органічного виробництва і споживання органічної продукції. В Стратегії «Від ферми до виделки» і Стратегії біорізноманіття Європейська Комісія встановила ціль – «щонайменше 25% сільськогосподарських земель зайнято під органічне виробництво і значне зростання органічної аквакультури до 2030 року». В резолюції щодо Європейського зеленого курсу від 15 січня 2020 року Європейський Парламент підкреслив, що сільське господарство має потенціал, щоб допомогти ЄС зменшити рівень викидів шляхом застосування сталих практик, таких як органічне сільське господарство⁵. У висновку щодо Стратегії «Від ферми до виделки»⁶ від 19 жовтня 2020 року Європейська Рада підкреслила роль органічних продуктів у сталій продовольчій системі. Водночас жителі ЄС схвалюють стале сільське господарство і виробництво харчових продуктів, а їхня обізнаність щодо органічного логотипу ЄС значно зростає. Про це свідчать дані спеціального звіту № 504 Євробарометру (Eurobarometer)⁷.

Саме тому Європейська Комісія пропонує цей план дій з розвитку органічного виробництва. Він створений на основі плану дій на 2014-2020 роки, який вже вирішив деякі проблеми, що були визначені в результаті перегляду політики ЄС в галузі органічного виробництва. Результатом такого перегляду стало ухвалення Регламенту (EU) 2018/848 про органічне виробництво. Всі 18 дій Плану дій на 2014-2020 роки були повністю впроваджені. Серед основних нерегуляторних досягнень – впровадження електронного сертифікату інспекції в системі Traces, що покращило простежуваність, а отже і чесність органічної продукції, а також інформація про імпорт органічної продукції до ЄС, цільове фінансування досліджень і інновацій в галузі органічного виробництва в рамках Рамкових програм досліджень і інновацій в ЄС і включення органічних продуктів в «зелені» державні закупівлі.

Новий План дій (2021 – 2027) також враховує результати консультацій з громадськістю, що проводились з вересня по листопад 2020 року і які підтвердили потужну підтримку Плану дій і запропонованих дій як з боку ключових гравців, так і широкої громадськості.

За поточними прогнозами протягом цього десятиріччя передбачається значне зростання органічного сектору. Навіть якщо ми продовжимо робити те, що ми робимо, частка сільськогосподарських земель, зайнятих під органічне виробництво, за деякими джерелами, має досягти 15-18% до 2030 року⁸. Ціль у 25% значно підвищує ці амбіції. Цей План дій має на меті стимулювання збільшення частки органічного сільського господарства в ЄС, заохочуючи

⁴ Регламент (EU) 2018/848 Європейського Парламенту і Ради від 30 травня 2018 року про органічне виробництво і маркування органічної продукції, що скасовує Регламент Ради (ЄС) № 834/2007.

⁵ Резолюція Європейського Парламенту від 15 січня 2020 року про Європейський зелений курс: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0005_EN.html.

⁶ Висновки Ради щодо Стратегії «Від ферми до виделки»: <https://www.consilium.europa.eu/media/46419/st12099-en20.pdf>.

⁷ В цьому спеціальному звіті Eurobarometer 56% всіх опитаних сказали, що вони знають, що означає органічний логотип ЄС.

⁸ Дані Eurostat і HIS Markit

фермерів переходити до органічних методів господарювання і розширювати доступність органічних продуктів харчування, щоб закрити прогалину між кривою росту без суттєвих змін і «додатковими зусиллями», щоб досягти цілі 25% до 2030 року.

КЛЮЧОВІ ПЕРЕВАГИ: Землі, зайняті під органічне виробництво, мають на 30% більше біорізноманіття, ніж неорганічні землі. Органічне сільське господарство, наприклад, є корисним для запилювачів. Органічним виробникам заборонено застосовувати синтетичні добрива, і вони можуть використовувати дуже обмежений асортимент хімічних пестицидів. Окрім цього, заборонено використання ГМО та іонізуючого випромінювання, а також суворо обмежене використання антибіотиків.

Жителям ЄС подобається безпечна і високоякісна їжа. Однак протягом десятиріч частка витрат домогосподарств на продукти харчування зменшується, і зниження цін на продукти харчування призводить до падіння доходів фермерів. Органічне сільське господарство більш затратне, оскільки органічні фермери працюють більш екстенсивно і застосовують природні процеси і речовини без використання синтетичних засобів, а врожайність – нижча. Проте органічні виробники часто отримують вищий дохід, оскільки органічні продукти зазвичай продаються за вищою ціною, ніж неорганічні, а споживачі цінують внесок органічного сільського господарства у захист навколишнього середовища.

Завдяки введенню органічних продуктів у шкільне харчування та їдальні на робочих місцях шляхом державних закупівель, у сектор гостинності – через заохочення та видимість, у супермаркети – за допомогою промоційних кампаній та у повсякденне домашнє приготування їжі, більше органічних продуктів стануть доступнішими для більшої кількості європейських громадян. Також потрібно вирішити проблему фізичної і цінової доступності органічної їжі, щоб полегшити доступ до органічної їжі для сімей із низьким рівнем доходів. План дій має на меті підтримку фермерів у переході до органічного виробництва шляхом розширення можливостей освіти і спеціалізованого навчання, підтримки ринку органічної продукції і, водночас, визначення відповідних стимулів.

Органічне сільське господарство має стати моделлю для наслідування. Це не лише стала система ведення сільського господарства, а й, поки повністю не буде впроваджено вуглецеве сільське господарство, наразі є єдиною системою, що закріплена надійним методом сертифікації. Відповідно, воно має стати прикладом на шляху до більш сталих методів ведення сільського господарства, більш ефективного використання відновлюваних ресурсів, вищих стандартів добробуту тварин і вищого рівня доходів для фермерів. Органічне сільське господарство також може у різний спосіб підвищити соціальну сталість і підтримати розвиток сільських територій відповідно до майбутнього Довгострокового бачення для сільських і прибережних територій. Воно може створити можливості для молодих фермерів і допомогти отримати рівний доступ і рівний дохід серед чоловіків і жінок в секторі.⁹ Дослідження¹⁰ показують, що органічне сільське господарство пропонує сільськогосподарським виробникам-жінкам простішу точку входу в бізнес, аніж неорганічний сектор. Органічне сільське господарство має надихати неорганічне сільське господарство і показувати приклад.

В грудні 2020 року Європейська Комісія опублікувала рекомендації¹¹ країнам-учасницям ЄС щодо їхніх майбутніх стратегічних планів щодо Спільної сільськогосподарської політики (ССП). Ці рекомендації стосуються економічних, екологічних і соціальних викликів сільського господарства і сільських територій ЄС, фокусуючись на цілях Європейського зеленого курсу, в

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/LFST_R_ERGAU_custom_443889 і https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/ILC_DI17_custom_416294

¹⁰ Роль фінансування в рамках Спільної сільськогосподарської політики для жінок в сільському господарстві: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536466/IPOL_STU\(2015\)536466_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536466/IPOL_STU(2015)536466_EN.pdf).

¹¹ COM(2020) 846 остаточна редакція

тому числі цілі щодо досягнення 25% площі органічних сільськогосподарських земель до 2030 року. Отож, країнам-учасницям пропонується встановити національні показники для таких цілей Європейського зеленого курсу в рамках своїх стратегічних планів щодо ССП. Зважаючи на середні показники і тренди в ЄС, країнам-учасницям слід сфокусуватися на збільшенні площі органічних земель шляхом встановлення цільових відсоткових показників або заохочуючи позитивні тенденції. При розробці національних стратегічних планів щодо ССП країнам-учасницям ЄС буде запропоновано виконати зазначені рекомендації.

Оскільки масштаби поширення органічного сільського господарства і споживання органічних продуктів значно різняться між країнами-учасницями ЄС, де частка органічних сільськогосподарських земель коливається від 0,5% до понад 25%, надзвичайно важливо, щоб кожна країна-учасниця ЄС якомога швидше розробила **власну національну стратегію** розвитку органічного сільського господарства, **спираючись на комплексний аналіз сектору, із відповідними діями, стимулами, чіткими термінами і національними цілями**. Кожна країна-учасниця ЄС повинна пояснити, яким чином вона має намір сприяти досягненню цільового показника в ЄС шляхом встановлення національного показника частки земель, зайнятих під органічне виробництво, до 2030 року, враховуючи їхні різні відправні точки. Щоб забезпечити успіх своїх національних планів дій щодо органічного виробництва, країни-учасниці ЄС повинні створити відповідний потенціал для їх впровадження. Європейська Комісія здійснюватиме моніторинг прогресу країн-учасниць ЄС на шляху до досягнення їхніх національних цілей, що дасть можливість Європейській Комісії та країнам-учасницям ЄС обговорити впровадження запропонованих дій і надасть рекомендації щодо внесення необхідних і відповідних коректив.

Що стосується **аквакультури**, нові Стратегічні настанови для сталого розвитку аквакультури в ЄС, які мають бути ухвалені Європейською Комісією навесні 2021 року, просуватимуть органічну аквакультуру. Окрім цього Європейська Комісія заохочує країни-учасниці ЄС включати зростання органічної аквакультури до цілей переглянутих Багаторічних національних стратегічних планів щодо розвитку аквакультури. Також у робочому документі для співробітників Європейської Комісії щодо перспектив басейнів морів для підготовки програм Європейського фонду морського та рибного господарства (EMFF) зазначається¹², що Європейський фонд морського та рибного господарства (майбутній Європейський фонд морського та рибного господарства і аквакультури (EMFAF)) має використовуватися для просування сталих практик аквакультури, таких як органічне виробництво.

План дій організовано за трьома напрямками, які враховують структуру ланцюга виробництва і збуту харчових продуктів (виробництво, переробка, роздрібна торгівля і споживачі). Щоб підтримувати позитивні напрацювання в органічному секторі і збалансований та прибутковий ринок для органічних операторів, надзвичайно важливо підвищувати загальний попит на органічні продукти. Зростання рівня споживання органічних продуктів має життєво важливе значення для заохочення фермерів переходити до органічного виробництва (Напрямок 1). Потрібні також додаткові стимули для виробництва, щоб досягти частки 25% оброблюваних органічних сільськогосподарських земель і значного зростання органічної аквакультури до 2030 року (Напрямок 2). Нарешті, існує потреба у подальшому збільшенні внеску органічного сектору у сталість і вирішення екологічних проблем (Напрямок 3).

Окрім продовження деяких існуючих успішних дій, цей План дій також висуває цілий ряд нових дій і мобілізує різні джерела фінансування.

Європейська Комісія має намір підвищити частку **дослідження та інновацій** і спрямувати не менше 30% бюджету, виділеного на дослідження та інновації в галузі сільського

¹² Робочий документ для співробітників Європейської Комісії щодо Аналізу регіонального морського басейну – Регіональні виклики на шляху до досягнення цілей Спільної рибної політики (СРП) - Перспективи басейнів морів для підготовки програм Європейського фонду морського та рибного господарства (EMFF) (SWD(2020) 206 остаточна редакція).

господарства, лісового господарства і сільських територій¹³, на теми, які стосуються і є актуальними для органічного сектору. Дослідження повинні охоплювати, зокрема, зміну поведінки фермерів і споживачів, підвищення врожайності культур, генетичне біорізноманіття та альтернативи суперечливим продуктам. В цьому контексті Європейська Комісія посилюватиме координацію національних програм досліджень та інновацій щодо органічних продуктів харчування і створюватиме нові можливості через запропоновану місію «Горизонт Європа» в галузі здоров'я ґрунтів і харчування, і через партнерства, зокрема, щодо агроєкології і продовольчих систем. Поширення результатів досліджень і інновацій підтримуватиметься через Європейське інноваційне партнерство (AGRI) і Систему знань і інновацій в сільському господарстві (AKIS) з метою просування загального зростання органічного виробництва в усіх країнах-учасницях ЄС.

Всі інституції ЄС, країни-учасниці ЄС і ключові учасники сектору повинні бути повністю залучені до розробки заходів, які потрібні для досягнення основоположної цілі Плану дій – закласти міцне підґрунтя для майбутнього сектору.

НАПРЯМОК 1. ОРГАНІЧНА ЇЖА І ПРОДУКТИ ДЛЯ ВСІХ: СТИМУЛЮВАННЯ ПОПИТУ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОВІРИ З БОКУ СПОЖИВАЧІВ

КЛЮЧОВІ ЦИФРИ

Хоча кожен житель ЄС витрачає на органічні продукти в середньому 84 євро на рік¹⁴, річні показники споживання органічних продуктів на душу населення досить суттєво відрізняються залежно від країни – від 344 до 1 євро. Окрім різниці у купівельній спроможності, причинами таких відмінностей є також те, що в деяких регіонах ринок знаходиться все ще в зародковому стані, відсутність належних ланцюгів постачання в багатьох регіонах, і недостатній рівень обізнаності споживачів про органічний логотип і переваги органічного виробництва. Хоча органічна аквакультура є відносно новим сектором, вона має значний потенціал для зростання.

Бажане збільшення площі земель, зайнятих під органічне виробництво, не матеріалізується без зростання попиту на органічні продукти. Хоча цей План дій є комплексним, він, перш за все, підкреслює об'єднуючий ефект і має на меті підвищення споживання органічних продуктів харчування на всій території ЄС. Жителі ЄС все частіше цінують продукти харчування з додатковими перевагами для суспільства, наприклад, органічні продукти, продукти з географічним зазначенням, місцеві системи виробництва продуктів харчування, що залишають менший вуглецевий слід, а також інноваційні системи виробництва з низьким рівнем викидів¹⁵.

Заходи, запропоновані в цьому напрямку, спрямовані на стимулювання попиту на органічні продукти шляхом підвищення рівня обізнаності про їхні переваги і рівня довіри до органічного логотипу. Країни-учасниці ЄС можуть також самі стимулювати споживання органічних продуктів. Деякі інструменти застосовуються на рівні країн-учасниць ЄС. Наприклад, країни-учасниці можуть знизити розмір ПДВ на органічні фрукти та овочі. Просування споживання органічних продуктів заохочуватиме виробників переходити до органічного виробництва, що, в

¹³ Якщо конкретніше, то 30% наступних тендерів на фінансування Напрямку діяльності «Сільське господарство, лісове господарство і сільські території» в рамках Кластеру 6 «Горизонт Європа»

¹⁴ Публікація FiBL «Світ органічного сільського господарства 2020»

¹⁵ Аналітичний документ Європейської Комісії «До сталої Європи до 2030 року».

свою чергу, допоможе збільшити і диверсифікувати пропозицію, щоб забезпечити такий високий попит з боку споживачів.

1.1. Просування органічного виробництва і логотипу ЄС

Хоча органічний логотип ЄС є найбільш відомим серед логотипів схем якості ЄС, все ще існують можливості для підвищення рівня його визнання. Останній звіт від Євробарометру (Eurobarometer) щодо цього питання¹⁶, який був опублікований у жовтні 2020 року, показує, що 56% споживачів в ЄС впізнають органічний логотип ЄС. Це значно вищий показник, ніж у попередні роки. Проте залишаються суттєві відмінності між країнами-учасницями ЄС в діапазоні від 30% до 74%.

В контексті політики ЄС щодо сприяння розвитку сільського господарства Європейська Комісія вже активно просуває органічні продукти і продовжить робити це в майбутньому. Загальна частка бюджету на просування органічного виробництва у 2021 році складає 27%, що дорівнює 49 млн євро.

Дія 1: В рамках інформування і комунікації Європейська Комісія:

- з 2021 року приділятиме більше уваги органічному виробництву з-поміж тем, винесених на щорічні тендери щодо інформаційних заходів на тему ССП;
- з 2022 року постійно збиратиме дані про екологічні, економічні і соціальні переваги органічного виробництва та інформуватиме громадян, в тому числі виробників, про такі переваги шляхом ширшого використання соціальних мереж;
- з 2022 року вимірюватиме рівень обізнаності споживачів про органічний логотип ЄС, з метою моніторингу прогресу, починаючи з моменту публікації даних звіту Євробарометру (Eurobarometer) за 2020 рік. Продовжить проведення опитувань за допомогою Євробарометру (Eurobarometer), оскільки це цінний інструмент для вимірювання ефективності дій Європейської Комісії щодо просування органічного логотипу;
- визначить основні заходи для інформування про органічне виробництво¹⁷, зокрема в країнах-учасницях, де попит на органічні продукти нижчий за середній в ЄС, у співпраці з Європейським Парламентом та іншими органами, такими як Європейський економічно-соціальний комітет, Комітет регіонів і Представництва ЄС в країнах-учасницях ЄС.

Дія 2: В рамках діяльності з просування Європейська Комісія продовжить виділяти масштабний бюджет в рамках політики ЄС з просування з метою підвищення рівня споживання органічної продукції відповідно до цілей, політики і дій Стратегії «Від ферми до виделки» і Плану боротьби з раком в Європі. З 2021 року Європейська Комісія:

- виділятиме розширений бюджет в рамках щорічних робочих програм політики просування сільського господарства з метою підвищення обізнаності споживачів про органічні продукти і стимулювання попиту на них;
- запровадить діяльність з просування органічних продуктів з ЄС в цільових третіх країнах, ринки яких розвиваються, шляхом, наприклад, участі в торговельних виставках у співпраці з країнами-учасницями ЄС;
- підвищуватиме обізнаність про можливості експорту для органічних виробників ЄС, щоб скористатися перевагами мережі угод про вільну торгівлю і угод про еквівалентність;

¹⁶ Спеціальний випуск Eurobarometer 504.

¹⁷ Додатково до тих, де вже надаються послуги Європейської Комісії.

- стимулюватиме помітність сектору шляхом вручення нагород, якими відзначають відмінну роботу органічних виробничо-збутових ланцюгів в ЄС.

1.2. Просування органічних закладів харчування і розширення використання «зелених» державних закупівель

Великі міста, містечка і регіони відіграють все більш важливу роль у просуванні органічного виробництва. Розвиток закладів громадського харчування, які надають перевагу органічним продуктам харчування, а також пропонують ваучери на харчування органічною продукцією вразливим верствам населення, наприклад, могли б створити широкі можливості для збільшення споживання і виробництва органічної продукції. Слід заохочувати мережі, що існують, розширювати кількість великих міст і містечок, що залучені до національних чи місцевих стратегій просування органічної їжі в закладах громадського харчування.

КЛЮЧОВІ ЦИФРИ

Копенгаген став першим містом, у якому частка органічної їжі в державних закладах харчування досягла 100%. Продукти для них постачаються від господарств, що обробляють близько 25 000 га органічних земель, переважно навколо міста. Відень має мережу міських органічних садів площею близько 860 га, які також постачають продукти в державні заклади громадського харчування, зокрема в ясла. В державних закладах харчування Риму подають приблизно 1 млн органічних страв на день.

Перехід до органічного виробництва може створити потенційні переваги для діяльності в галузі сільського господарства і аквакультури в приміських зонах, розвиток місцевих виробничо-збутових ланцюгів і обмін кращими практиками, наприклад, між державними закладами харчування і ресторанами. Водночас, постачання органічних продуктів в державні заклади харчування зробить їх доступними для більш широкого кола споживачів.

Зелені публічні закупівлі (ЗПЗ) створюють потенціал для розвитку органічного сільського господарства. При впровадженні таких процедур закупівлі особливу увагу слід приділяти малим фермам, мікро-підприємствам і малим і середнім підприємствам (МСП). В жовтні 2019 року Європейська Комісія встановила нові критерії ЗПЗ ЄС для харчових продуктів, послуг громадського харчування і торгових автоматів.¹⁸ Однак, все ще існує брак знань серед органів державного управління, зокрема місцевих, щодо можливостей, які створюють ЗПЗ при організації публічних закупівель. В Стратегії «Від ферми до виделки» Європейська Комісія зобов'язується визначити найкращий спосіб встановлення обов'язкових критеріїв для закупівель сталих продуктів харчування, в тому числі органічних продуктів, задля просування здорового і сталого харчування в школах і державних установах, які повинні стати основою для будь-яких майбутніх дій Європейської Комісії в цій сфері.

Дія 3: Щоб підвищити рівень споживання органічних продуктів харчування в державних закладах харчування, Європейська Комісія разом з ключовими зацікавленими сторонами і країнами-учасницями ЄС:

- підвищуватиме рівень обізнаності про критерії ЗПЗ, що були встановлені в 2019 році, про роботу публічних закупівель продуктів харчування заради здоров'я і Спільного плану дій BestREMAP¹⁹;

¹⁸ COM (2019) 366 – критерії ЄС в галузі зелених публічних закупівель для організації громадського харчування і торгових автоматів

¹⁹ Проект Best-ReMaP щодо харчування з особливим акцентом на дітях: <https://bestremap.eu/>.

- включатиме органічні продукти в мінімальні обов'язкові критерії щодо публічних закупівель сталих продуктів харчування, які розроблятимуться в рамках нормативно-правової бази щодо сталих продовольчих систем до 2023 року;
- аналізуватиме поточну ситуацію щодо застосування ЗПЗ ЄС. Європейська Комісія використовуватиме національні плани дій щодо розвитку органічного виробництва для здійснення моніторингу застосування ЗПЗ і закликатиме країни-учасниці ЄС розширювати використання ЗПЗ органами державної влади. Вона також закликатиме країни-учасниці ЄС встановлювати амбіційні національні цілі щодо використання органічних продуктів в ЗПЗ;
- у тісній співпраці з Європейським економічно-соціальним комітетом, Комітетом регіонів і Угодою мерів, починаючи з 2022 року, готуватиме спеціальні заходи для органів державного управління, які відповідають за публічні закупівлі, з метою підвищення обізнаності про ЗПЗ ЄС шляхом приєднання цих ініціатив до Європейського кліматичного пакту.

1.3. Посилення програм органічного шкільного харчування

Програма шкільного харчування ЄС підтримує забезпечення школярів фруктами, овочами, молоком і молочними продуктами у поєднанні з освітньою діяльністю, прагнучи возз'єднати дітей із сільським господарством і навчити звичок здорового харчування, таким чином заохочуючи здорове харчування і підтримуючи короткострокове і довгострокове споживання продуктів, включених в програму.

Відповідно до Стратегії «Від ферми до виделки» країнам-учасницям ЄС слід надати пріоритет постачанню органічних продуктів харчування за програмою шкільного харчування ЄС через вибір чи встановлення критеріїв щодо органічної продукції у процедурі закупівель та/або створення більш сприятливих умов. Європейська Комісія відобразить ці принципи під час перегляду програм шкільного харчування. Наразі кілька країн не надають пріоритету органічним продуктам, переважно тому, що вони частіше за все дорожчі, ніж неорганічні. Країни-учасниці ЄС можуть змінити цю ситуацію шляхом застосування заходів оподаткування, наприклад, відміни пільгових тарифів на пестициди як допоміжні продукти в сільському господарстві.

Дія 4: В рамках перегляду структури програм шкільного харчування ЄС, запланованого на 2023 рік в рамках Стратегії «Від ферми до виделки», і відповідно до Плану боротьби з раком в ЄС Європейська Комісія:

- проведе обговорення з країнами-учасницями ЄС з метою визначення шляхів розширення постачання органічних продуктів харчування в програмах шкільного харчування. Європейська Комісія закликатиме країни-учасниці ЄС продовжити збільшувати частку органічних продуктів в програмах шкільного харчування, а тих, хто відстає, докласти більше зусиль;
- проведе дослідження реальних цін на продукти харчування, в тому числі ролі оподаткування, з метою розробки рекомендацій.

1.4. Попередження харчового шахрайства і посилення довіри споживачів

Успіх органічних продуктів з точки зору розвитку ринку та вподобань споживачів залежить від довіри споживачів до органічного логотипу ЄС і системи контролю. Шахрайська поведінка і зумисне порушення правил органічного виробництва можуть підірвати довіру споживачів до органічної продукції.

Співпраця між посадовими особами, які знаються на агропродовольчих виробничо-збутових ланцюгах, поліцією і митниками, які мають повноваження проводити розслідування,

суддями і прокурорами має велике значення на національному рівні і на рівні всього ЄС для попередження і боротьби з шахрайством в органічному секторі. Вона також має значення для посилення та оптимізації застосування нових технологій.

Дія 5: З 2021 року Європейська Комісія посилить боротьбу з шахрайством і, зокрема:

- забезпечуватиме посилений нагляд за системами контролю в країнах-учасницях ЄС і третіх країнах; посилить співпрацю з органами управління країн-учасниць ЄС і третіх країн, визнаних як еквівалентні, покладаючись серед іншого на їх засоби і результати попередніх аудитів;
- допомагатиме країнам-учасницям ЄС у розробці і впровадженні політики попередження шахрайства в органічному виробництві шляхом проведення спеціалізованих семінарів для обміну засвоєними уроками і найкращими практиками;
- співпрацюватиме з Мережею ЄС із запобігання харчового шахрайства і Європолом, аналізуючи сектор задля попередження шахрайства і координації проведення розслідувань; посилюватиме співпрацю з компетентними органами влади і правоохоронними органами третіх країн для обміну інформацією щодо торгівлі органічною продукцією і шахрайства;
- надаватиме підтримку країнам-учасницям ЄС у формі рекомендацій щодо посилення контролю за імпортом на кордоні;
- просуватиме більш суворі заходи боротьби з шахрайством шляхом запровадження каталогів санкцій;
- запроваджуватиме заходи для інформування споживачів та/або відкликання з обігу шахрайської продукції;
- розроблятиме системи раннього попередження з використанням штучного інтелекту для аналізу даних в ЄС (наприклад, Система управління інформацією для проведення офіційного контролю (IMSOC)²⁰) і бази даних країн-учасниць ЄС.

1.5. Удосконалення простежуваності

Репутація органічного сектору залежить від здатності простежити продукт від виделки назад до ферми. Для зміцнення простежуваності і прозорості важливо мати перелік операторів, залучених до виробництва, дистрибуції і збуту органічної продукції в ЄС. Контролюючі органи вже зобов'язані публікувати на своїх сайтах сертифікати операторів органічного виробництва, але ця інформація все ще не централізована на єдиному вебсайті ЄС.

Дія 6: З 2021 року Європейська Комісія:

- створить базу даних сертифікатів всіх операторів органічного виробництва ЄС, а пізніше – відповідних операторів з третіх країн, взявши за основу аналіз, який вже розпочато в рамках Плану дій на 2014 рік, і в рамках наступних кроків, що визначені в рекомендаціях Європейського суду аудиторів²¹;
- заохочуватиме компетентні органи влади і контролюючі органи підписувати сертифікати інспекції в системі TRACES в цифровій формі. Цей безпаперовий процес зменшить адміністративне навантаження і ризик підробки документів;

²⁰ Система управління інформацією для офіційного контролю (Регламент IMSOC): https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2019/1715/OJ.

²¹ «Систему контролю за органічною продукцією удосконалено, але деякі виклики залишаються»: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR19_04/SR_organic_food_EN.pdf

- координуватиме регулярні заходи з простежуваності органічної продукції у співпраці з країнами-учасницями ЄС, їхніми контролюючими органами і третіми країнами, особливо в разі виникнення підозри у харчовому шахрайстві.

Цифрові технології можуть допомогти позначати, простежувати, встановлювати місцезнаходження і поширювати дані про продукцію, і Європейська Комісія працює над створенням відповідних рішень, наприклад, цифрових паспортів. Органічний сектор може отримати переваги від використання нових технологій, особливо зважаючи на ускладнення виробничо-збутових ланцюгів і потребу в прозорості. Штучний інтелект, блокчейн і схожі технології можуть допомогти зміцнити сертифікацію органічного виробництва, зокрема забезпечуючи прозорість вздовж виробничо-збутового ланцюга і простежуваність продукції, забезпечуючи довіру з боку споживача.

Дія 7: З 2021 року Європейська Комісія:

- в синергії з роботою над цифровими паспортами продукції здійснюватиме оцінку того, які переваги може отримати простежуваність органічної продукції від блокчейн або інших цифрових технологій, і, як наступний крок, передбачить пілотний проект з ключовими зацікавленими сторонами. Ці кроки будуть доповнені заходами в рамках програми «Горизонт Європа» (Horizon Europe) щодо використання технологій блокчейн в агропродовольчому секторі, а також іншою дослідницькою і інноваційною діяльністю, спрямованою на розробку інноваційних рішень для простежуваності органічних продуктів харчування.

1.6. Внесок приватного сектору

Роздрібна торгівля, послуги кейтерингу, ресторани і послуги доставки можуть відігравати важливу роль у просуванні органічних продуктів харчування. Вони можуть, наприклад, забезпечувати достатню і доступну пропозицію органічних продуктів в продуктових магазинах, супермаркетах і онлайн магазинах, а також в органічних меню в ресторанах і послугах кейтерингу. Ці дії можна поєднати з поясненням економічних, екологічних і соціальних переваг органічного виробництва.

Окрім цього, приватний сектор може грати важливу роль у просуванні органічної їжі, зокрема, інформуючи своїх працівників про переваги органічного сільського господарства (наприклад, використовуючи комунікаційні матеріали, які надає ЄС), пропонуючи органічні продукти у своїх закладах харчування і винагороджуючи своїх співробітників «біо-чеками», які вони можуть використати для придбання органічних продуктів.

Дія 8: З метою посилення ролі роздрібної і оптової торгівлі, послуг кейтерингу, ресторанів і інших підприємств з 2021 року Європейська Комісія:

- прагнучиме отримати чіткі зобов'язання від відповідних ключових залучених сторін щодо підтримки і розширення дистрибуції органічних продуктів в контексті кодексу поведінки щодо відповідальних практик ведення бізнесу і маркетингу Стратегії «Від ферми до виделки» і поширюватиме кращі практики на відповідних платформах на зразок Європейської платформи учасників економіки замкнутого циклу;
- встановлюватиме партнерські відносини з компаніями, які хочуть просувати органічну продукцію в рамках своєї корпоративної політики сталості. Ці заходи будуть більш детально обговорюватися в рамках Платформи бізнесу і біорізноманіття²².

²² https://ec.europa.eu/environment/biodiversity/business/index_en.htm

НАПРЯМОК 2. НА ШЛЯХУ ДО 2030: СТИМУЛЮВАННЯ ПЕРЕХОДУ ДО ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА І ПОСИЛЕННЯ ВСЬОГО ВИРОБНИЧО-ЗБУТОВОГО ЛАНЦЮГА

Як було зазначено вище, середній відсоток сільськогосподарських земель в ЄС, зайнятих під органічне виробництво, що складає 8,5%, приховує значні відмінності між країнами-учасницями – від 0,5% до понад 25%. Те саме стосується і органічної аквакультури, виробництво якої стрімко розвивається в деяких країнах-учасницях ЄС, а в деяких знаходиться на ранніх етапах розвитку²³.

Такі відмінності між країнами-учасницями ЄС частково пов'язані з тим фактом, що в деяких країнах не вистачає належних структур. Створення таких структур дозволить належним чином спрямувати органічне виробництво у виробничо-збутові ланцюги, що, в свою чергу, дозволить фермерам отримати всі переваги доданої вартості органічного виробництва. План дій має стимулювати поширення органічного виробництва, особливо в країнах-учасницях ЄС, де частка органічного виробництва нижча за середній показник по ЄС. Більшість країн-учасниць ЄС вже встановили національні цілі щодо площі сільськогосподарських земель, зайнятих під органічне виробництво, переважно у вигляді частки від загальної площі сільськогосподарських земель, що обробляються.

Водночас, ССП залишається ключовим інструментом підтримки переходу до органічного виробництва. Наразі близько 1,8% ССП використовується для підтримки органічного сільського господарства. Майбутня ССП на період з 2023 по 2027 роки включатиме еко-схеми, підкріплені бюджетом у розмірі 38 – 58 млрд євро, залежно від результатів перемовин²⁴. Еко-схеми можна запровадити для підтримки розвитку органічного сільського господарства. Європейський фонд морського та рибного господарства продовжуватиме надавати підтримку при переході до органічного виробництва.

2.1. Заохочення переходу до органічного виробництва, інвестиції і обмін кращими практиками

Програми сільського розвитку ССП відкрили фермерам доступ до фінансової підтримки для переходу і ведення органічного виробництва. Така підтримка стала фундаментальною у стимулюванні переходу до органічного виробництва. Це основний фактор зростання площ земель, зайнятих під органічне виробництво. В майбутній ССП країни-учасниці ЄС матимуть гнучкий підхід до цільової підтримки органічних операторів в рамках обох фондів сільського розвитку і за допомогою цільових еко-схем прямого доходу. Бюджет для підтримки переходу і ведення органічного виробництва, а також бюджет інвестиційної підтримки в рамках стратегічних планів ССП повинні відповідати національним амбіціям щодо збільшення органічного виробництва.

Органічне сільське господарство робить важливий внесок в досягнення спеціальних цілей ССП і Спільної рибної політики ЄС (СРП), зокрема, «забезпечуючи справедливий дохід для фермерів», «забезпечуючи сталий розвиток і ефективне управління природними ресурсами» і «покращуючи відповідь сільського і рибного господарства на запити суспільства щодо їжі і здоров'я, а також добробуту тварин».

Особливий акцент на органічному сільському господарстві зроблено в рекомендаціях для країн-учасниць ЄС щодо дев'яти спеціальних цілей ССП. В цих рекомендаціях Європейська

²³ Звіт Обсерваторії європейського ринку рибальства (EUMOFA) про органічну аквакультуру, травень 2017.

²⁴ Остаточний бюджет для впровадження еко-схеми (2023-2027) ще в процесі обговорення між Європейським Парламентом і Радою в контексті реформи ССП. Позиція Європейського Парламенту передбачає виділення бюджету в розмірі 58,1 млрд євро, а позиція Ради - 38,7 млрд євро

Комісія просить країни-учасниці ЄС встановити конкретні національні цілі щодо площі органічних земель з урахуванням своєї особливої ситуації і вищезазначених рекомендацій.

Європейська Комісія надаватиме технічну підтримку фермерам на всій території ЄС в рамках ССП після 2020 року, щоб заохотити перехід до органічного сільського господарства. Буде забезпечено підтримку органічного сільського господарства через Європейський фонд морського та рибного господарства.

Розвиток органічного сільського господарства також вимагає підвищення рівня навичок та перекваліфікації працівників агропродовольчого сектору. Європейський пакт навичок надає можливості для створення великих партнерств навичок в окремих екосистемах, таких як агропродовольчий сектор, і повинен бути повністю застосований, щоб досягти цілей, зазначених у цьому Повідомленні.

Дія 9: В рамках нової ССП і СРП ЄС Європейська Комісія:

- з 2023 року здійснюватиме оцінку особливих обставин і потреб країн-учасниць ЄС щодо розвитку органічного сектору і забезпечуватиме, щоб країни-учасниці ЄС якнайкраще скористалися можливостями щодо підтримки їхнього національного органічного сектору, які їм пропонує нова ССП. Така підтримка включатиме технічну допомогу, обмін кращими практиками і інноваціями в органічному виробництві, а також повноцінне використання відповідних інструментів ССП, таких як еко-схеми і зобов'язання про раціональне використання навколишнього середовища задля розвитку сільських територій, які включають органічне сільське господарство. Буде посилено консультаційні послуги для ферм з певних тем, зокрема, в рамках Системи знань і інновацій в сільському господарстві (AKIS), з метою просування належного обміну знаннями;
- з 2022 року просуватиме обмін кращими практиками (освітні програми і програми тренінгів, курси, матеріали тощо) на рівні ЄС і на національному рівні, надаючи можливість освітнім організаціям (наприклад, технікумам, університетам) розробляти курси з органічного сільського господарства в рамках загальних навчальних програм і представляти інноваційні рішення для органічного сектору (виробництво, переробка, роздрібна торгівля і споживання). Будуть створені спеціалізовані мережі демонстраційних господарств для просування підходу спільної участі (поширення знань). Через майбутню мережу ССП просуватимуться найкращі практики і синергії з проектами Європейського інноваційного партнерства щодо сільськогосподарської продуктивності та сталого розвитку (EIP-AGRI);
- заохочуватиме країни-учасниці ЄС включати розвиток органічної аквакультури в свої переглянуті Національні стратегічні плани довгострокового розвитку аквакультури, а також найкращим чином використовувати можливості, які пропонує Європейський фонд морського та рибного господарства і аквакультури (EMFAF) 2021-2027 для досягнення цієї мети. Європейська Комісія також сприятиме обміну кращими практиками і інноваціями в галузі органічної аквакультури в контексті Відкритого методу координації.

2.2. Розвиток аналізу сектору з метою підвищення прозорості ринку

Доступність даних, зокрема щодо виробництва, цін протягом органічного виробничо-збутового ланцюга, торгівлі, уподобань споживачів і особливих каналів збуту, мають важливе значення для формування, моніторингу й оцінки політики ЄС в галузі органічного сільського господарства. Додаткові зусилля щодо регулярного збору, аналізу і поширення даних підвищать прозорість органічного сектору і довіру до нього.

Дія 10: З метою представлення всеохоплюючого огляду сектору з 2021 року Європейська Комісія

- *регулярно публікуватиме звіти про органічне виробництво в ЄС на основі даних Євростату, що містять, зокрема, дані про площу земель, зайнятих під органічне виробництво, органічні підприємства і основний сектор виробництва;*
- *публікуватиме річний звіт про імпорту органічної продукції з третіх країн.*

Ключові учасники сектору, органи державного управління і навчальні заклади також все більше зацікавлені в доступі до точних і актуальних даних про органічні продукти. Така прозорість допоможе побудувати довіру між операторами виробничо-збутових ланцюгів, забезпечити відповідність виробництва споживчим трендам і, нарешті, дозволить операторам приймати кращі рішення щодо виробництва й інвестицій.

Дія 11: У 2022 році Європейська Комісія посилить збір ринкових даних у співпраці з країнами-учасницями ЄС і розширить аналіз, який проводять науково-дослідницькі центри з питань ринку ЄС, на органічні продукти.

2.3. Підтримка організації виробничо-збутового ланцюга

Органічне сільське господарство характеризується тим, що виробники нерівномірно розподілені по країні і мають обмежений доступ до переробників і роздрібної торгівлі. Дисбаланси в виробничо-збутовому ланцюзі, які обмежують ринкову позицію органічних виробників, можуть збільшуватися зі зростанням ринкової частки органічних продуктів у продовольчому секторі.

Шляхом створення «організації виробників»²⁵ чи вступу до такої організації органічні виробники можуть отримати від ЄС кошти в рамках ССП, а також підтримку і фінансування від Організації загального ринку продукції рибальства і аквакультури і Європейського фонду морського та рибного господарства і аквакультури (EMFAF), щоб удосконалити організацію органічних виробничо-збутових ланцюгів. Операційні програми, що охоплюють виробництво органічних фруктів і овочів, мають вищу частку співфінансування. Проте, наразі недостатньо знань про ступінь концентрації органічного виробництва та потреби особливої уваги до його організації.

Малим фермерам в ЄС доводиться стикатися з досить високим рівнем затрат і бюрократії, що пов'язано з сертифікацією органічного виробництва. Регламент 2018/848 про органічне виробництво запровадить систему групової сертифікації, що дозволить господарствам, які відповідають певним критеріям, створювати групи з іншими малими господарствами для зменшення витрат на інспекцію і сертифікацію та адміністративне навантаження. Це положення також посилить місцеві мережі і розширить ринки збуту.

Дія 12: З 2021 року Європейська Комісія

- *проводитиме аналіз ступеню організації у виробничо-збутових ланцюгах органічного сектору і визначатиме шляхи удосконалення разом із представниками організацій виробників та інших залучених сторін;*
- *вивчить юридичну можливість створення чи приєднання до організації органічних виробників і, якщо можливо, заохочуватиме країни-учасниці ЄС виділяти кошти з цією метою. Організації виробників можуть мати більш потужний вплив на ринок і загалом допомогти посилити позицію органічних виробників у агропродовольчому виробничо-збутовому ланцюзі, особливо у*

²⁵ Організація виробників – це будь-який тип структури, що сформована за ініціативи виробників у конкретному секторі (горизонтальна співпраця) задля досягнення однієї або кількох конкретних цілей, визначених в Регламенті (EU) 1308/2013 про встановлення спільної організації ринків сільськогосподарських продуктів, незалежно від того, чи визнано її офіційно відповідно до вимог Статті 152 і/або Статті 161. Такі організації контролюються виробниками і можуть мати різні правові форми, наприклад, сільськогосподарські кооперативи, асоціації фермерів або приватні компанії, серед акціонерів яких є виробники.

випадках, коли вони стикаються з недобросовісними засобами комерційної діяльності²⁶. Якщо існують достатні докази того, що до органічних виробників застосовуються недобросовісні засоби комерційної діяльності, Європейська Комісія вирішуватиме цю проблему, використовуючи всі доступні інструменти.

Дія 13: З 2022 року Європейська Комісія

- підвищуватиме обізнаність і надаватиме кращу інформацію про групову сертифікацію, що дозволить малим господарствам розділити витрати і адміністративне навантаження, пов'язані з сертифікацією, відповідно до Регламенту 2018/848 про органічне виробництво.

2.4. Зміцнення місцевої і малої переробки і сприяння коротким виробничо-збутовим ланцюгам

Органічне виробництво розвивається, переважно, на первинному рівні виробництва, в той час, як органічна переробка менш розвинена і врегульована. Тому інвестиції в обережні технології переробки і сталу і багаторазову упаковку, а також краще розуміння питань якості і безпечності в органічних виробничо-збутових ланцюгах у комбінації з нормативно-правовою базою мають важливе значення для створення нової цінності для споживачів.

Мінімізація відстані «від поля до столу» і впливу на клімат – це ще один виклик для органічних виробничо-збутових ланцюгів, який потребує оптимізації логістики органічної продукції і мереж допоміжних речовин²⁷. Це дозволить малим органічним виробникам у віддалених регіонах знайти ринок для своєї продукції і отримати переваги від доданої вартості свого органічного статусу.

Однак оператори часто не хочуть переходити до органічного виробництва через брак організованих і ефективних органічних комерційних виробничо-збутових ланцюгів. Окрім міжгалузевих проблем, з якими стикаються агропродовольчі виробничо-збутові ланцюги, збут органічної продукції може призвести до високих операційних затрат і дисбалансу між попитом і пропозицією.

Обмін досвідом і знаннями може сприяти створенню місцевих продовольчих ринків і коротких виробничо-збутових ланцюгів і підтримати чесність органічної якості продукції. Цільові програми й участь у сільських мережах також мають важливе значення.

Органічне виробництво може допомогти стимулювати нові бізнес-моделі. «Органічні райони» змогли успішно інтегрувати органічне сільське господарство з іншою місцевою діяльністю задля підвищення туристичної привабливості²⁸ в районах, які знаходяться поза межами основних туристичних маршрутів. «Органічний район» - це географічний район, в якому фермери, спільноти, туристичні оператори, асоціації і органи державної влади уклали угоду щодо сталого управління місцевими ресурсами на основі принципів і практик органічного виробництва. Їхня мета – максимально використати економічний і соціокультурний потенціал території. Кожний «органічний район» передбачає певний спосіб життя, харчування, відносини між людьми і ставлення до природи. Результатом цього є сільськогосподарське виробництво, яке цінують споживачі, і, відтак, воно має вищу ринкову вартість.

Дія 14: З 2023 року Європейська Комісія

²⁶ За результатами нещодавнього дослідження щодо організацій виробників було зроблено висновок, що «організації виробників також мають більше можливостей, ніж окремі фермери, щоб протидіяти методам ведення бізнесу партнерів, які сприймаються як несправедливі стосовно фермерів або не відповідають умовам контрактів»: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2c31a562-eef5-11e9-a32c-01aa75ed71a1/language-en>.

²⁷ Публікація Стольце та ін. «Органічне виробництво в Європі, вихід за межі нішевого виробництва» в журналі «Органічне виробництво в Європі. Перспективи і розвиток в 2016 році» (Stolze et al: 'Organic in Europe, expanding beyond a niche' in *Organics in Europe, prospects and development* 2016.)

²⁸ ФАО «Досвід органічних районів в Італії»: <http://www.fao.org/agroecology/database/detail/en/c/1027958/>.

- заохочуватиме країни-учасниці ЄС і ключові зацікавлені сторони підтримувати місцеву і малу переробку відповідно до цілі Регламенту 2018/848 про органічне виробництво, що передбачає рух до «коротких органічних виробничо-збутових ланцюгів із забезпеченням переваг для навколишнього середовища і суспільства» в рамках зусиль, спрямованих на підтримку торгівлі органічною продукцією на єдиному ринку ЄС. Це посилюватимуть цільові дослідження і інновації в рамках програми «Горизонт Європа», в тому числі підтримка використання цифрових технологій;
- заохочуватиме країни-учасниці ЄС підтримувати розвиток і впровадження «органічних районів».

Дія 15: Оскільки органічне сільське господарство може підвищувати соціальну інтеграцію в сільській місцевості, створюючи достойні умови праці і життя, з 2022 року Європейська Комісія

- допомагатиме країнам-учасницям ЄС розробляти заходи для органічного сільського господарства в сільській місцевості, які заохочують гендерну рівність і зайнятість молоді, що може включати і обмін кращими практиками.

2.5. Покращення годівлі тварин відповідно до правил органічного виробництва

Органічне тваринництво повинно відповідати високим стандартам ЄС щодо добробуту тварин і поведінковим потребам, характерним для кожного виду, відповідно до превентивного підходу до здоров'я тварин, що застосовується в ЄС. Необхідні кормові добавки, такі як вітаміни, все частіше виробляють шляхом ферментації з ГМО²⁹. Оскільки цей метод виробництва не відповідає принципам органічного виробництва і галузь виробництва кормових добавок не може отримати дозвіл на використання добавок з неорганічних мікроорганізмів, зростає проблема забезпечення органічного тваринництва необхідними добавками.

Додатково до зростання доступності кормових білків, вироблених місцево, потрібно знайти альтернативні джерела кормових білків, щоб забезпечити сталий і різноманітний раціон тварин. Це можуть бути комахи, морська кормова сировина (наприклад, водорості) і побічні продукти біоекономіки (наприклад, відходи рибних господарств та аквакультури). Окрім цього, слід оновлювати стандарти годівлі органічних тварин.

Дія 16: Європейська Комісія має намір

- підтримувати дослідження і інновації в рамках програми «Горизонт Європа» (Horizon Europe) щодо альтернативних джерел органічних вітамінів та інших речовин, які можуть виявитися необхідними, а також альтернативних джерел білку з урахуванням їхньої технічної і економічної доцільності;
- вивчити шляхи підтримки застосування кормових добавок, вироблених без використання ГМО, кормів на основі комах, а також морської кормової сировини;
- ухвалити у 2022 році ініціативу виробництва у ЄС морських водоростей і підтримки галузі виробництва морських водоростей з метою забезпечення постачання водоростей в якості альтернативного кормового матеріалу для органічного тваринництва.

2.6. Посилення органічної аквакультури

Органічна аквакультура може допомогти задовольнити споживчий попит на різноманітні високоякісні продукти харчування, вироблені з турботою про довкілля та із

²⁹ Щодо кормових добавок, які вироблені з використанням ГМО, що містяться в продуктах, оператор повинен продемонструвати, що добавка не містить жодних слідів мікроорганізмів, зокрема, слідів рекомбінатної ДНК.

забезпеченням добробуту тварин. Вона також може допомогти закрити прогалину між попитом на продукцію аквакультури, що існує в ЄС, і виробництвом сталої продукції аквакультури, і зменшити тиск на природні запаси.

Дія 17: З 2022 року Європейська Комісія має намір

- підтримувати дослідження і інновації щодо альтернативних джерел поживних речовин, розмноження і добробуту тварин в аквакультурі; залучення інвестицій в адаптовані системи змішаної і мультитрофічної аквакультури; просування діяльності інкубаторів і розплідників органічного молодняка;
- визначити конкретні перепони на шляху до розвитку органічної аквакультури в світі й усунути їх належним чином.

Нові настанови щодо сталого розвитку аквакультури в ЄС, які має ухвалити Європейська Комісія навесні 2021 року, заохотять країни-учасниці ЄС і ключові залучені сторони підтримувати розвиток органічного виробництва.

НАПРЯМОК 3: ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ПОДАЄ ПРИКЛАД: ПОСИЛЕННЯ ВНЕСКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА У СТАЛІСТЬ

Сталий і стійкий сектор сільського господарства і аквакультури залежить від багатого біорізноманіття, яке є основою здорової екосистеми і має вирішальне значення для підтримки кругообігу поживних речовин в ґрунті, чистій воді і запилювачів. Багате біорізноманіття дозволяє фермерам краще адаптуватися до змін клімату. Органічний сектор, за своєю природою, орієнтований на вищі екологічні стандарти, які закріплені в його цілях і принципах.

Зі зростанням глобальної температури і непередбачуваності погоди важливо посилити роль, яку відіграє сільське господарство, в тому числі органічне, у боротьбі зі змінами клімату. Екстенсивні методи ведення сільського господарства і використання відновлювальних джерел енергії замість викопного палива надають органічному сектору можливість очолити шлях до більш ефективного використання ресурсів і зменшення рівня відходів і викидів вуглецю.

Цей план дій спрямований винятково на просування органічного сільського господарства і його внеску в сталість. Проте, органічне виробництво також може потенційно покращити свій вплив на навколишнє середовище. Екологічний слід виробництва продуктів харчування більш широко розглядається в Стратегії «Від ферми до виделки».

Дослідження відіграватимуть ключову роль для досягнення цих цілей. В цьому контексті **Європейська Комісія має намір спрямувати не менше 30% наступних тендерів на фінансування напряму діяльності «Сільське господарство, лісове господарство і сільські території» в рамках Кластеру 6 програми «Горизонт Європа» на теми, характерні для органічного сектору чи пов'язані з ним.**

3.1. Зниження впливу на клімат і навколишнє середовище

Сільське господарство і аквакультура відіграють ключову роль у досягненні цілі ЄС щодо створення вуглецево нейтральної Європи до 2050 року шляхом зниження викидів парникових газів. В органічному сільському господарстві застосовується ряд методів управління, які сприяють зменшенню наслідків зміни клімату, з додатковими перевагами для навколишнього середовища і біорізноманіття.

Останнім часом спостерігається швидке зростання інтересу в державному і приватному секторі до інформації про навколишнє середовище, окрім інформації, що вже пропонується

органічним маркуванням. Споживачам все цікавіше дізнаватися про вплив продукції на навколишнє середовище, адже вони хочуть приймати рішення щодо покупки на підставі сталості. Такі рішення підтримали б цілі ЄС щодо нульового забруднення. Як було оголошено в Плані дій ЄС щодо впровадження економіки замкнутого циклу і Порядку денному для споживачів, Європейська Комісія запропонує заходи боротьби з «зеленим піаром».

Дія 18: З 2022 року Європейська Комісія

- вживатиме заходів³⁰ задля створення, у співпраці з ключовими зацікавленими сторонами, пілотної мережі органічних господарств, які позитивно впливають на клімат, з метою обміну кращими практиками.³¹ Запропонована місія в сфері здоров'я ґрунтів і їжі могла б сприяти створенню пілотної мережі через запровадження діючих лабораторій і маяків та іншої діяльності, яка підтримує вуглецеве сільське господарство.

3.2. Підвищення генетичного біорізноманіття і урожайності

Роль органічного сільського господарства у збереженні здорової екосистеми, підтримці біорізноманіття і існування природних ворогів, у збереженні екологічної рівноваги добре відома. В Регламенті 2018/848 про органічне виробництво представлено конкретні цілі й відповідні принципи захисту біорізноманіття, що зміцнить роль органічних виробників як промоутерів збереження біорізноманіття. В рамках Стратегії «Від ферми до виделки» Європейська Комісія також перегляне директиви щодо збуту насіння з метою сприяння реєстрації сортів насіння, в тому числі тих, що використовуються в органічному виробництві, і розробить заходи для збереження генетичних ресурсів і створення насіння з вищою генетичною мінливістю і ширшим потенціалом біорізноманіття.

Органічні культури мають меншу врожайність, ніж неорганічні. Важливо усунути різницю між врожайністю, щоб забезпечити економічну ефективність, особливо для тих культур, для яких різниця між врожайністю все ще доволі велика.

Дія 19: З метою підвищення біорізноманіття і врожайності Європейська Комісія має намір

- з 2022 року виділити фінансування в рамках програми «Горизонт Європа» для підтримки збереження і використання генетичних ресурсів, доселекційної і селекційної діяльності і доступності органічного насіння, а також сприяння розвитку органічного неоднорідного рослинного репродуктивного матеріалу³² і сортів рослин, придатних для органічного виробництва;
- створити мережі демонстраційних господарств в ЄС для просування спільних підходів (поширення знань). Через майбутню мережу ССП просуватимуться найкращі практики і синергії з проєктами Європейського інноваційного партнерства щодо сільськогосподарської продуктивності та сталого розвитку (EIP-AGRI);
- посилити консультаційні послуги для ферм з певних тем, зокрема, в рамках Системи знань і інновацій у сільському господарстві (AKIS), з метою просування належного обміну знаннями про матеріали, які підходять для органічного виробництва;
- підтримувати дослідження і інновації щодо підвищення врожайності в органічному виробництві.

³⁰ Після завершення модулів щодо викидів парникових газів і управління поживними речовинами Інструменту забезпечення сталості господарств (Farm Sustainability Tool).

³¹ Оцінка вуглецевого сліду має відповідати методам, що були розроблені Європейською Комісією, і, зокрема, Методу оцінки екологічного сліду продукту і Методу оцінки екологічного сліду організації (PEF/OEF) відповідно до рекомендацій Європейської Комісії від 9 квітня 2013 року (2013/179/EU).

³² Органічний гетерогенний матеріал - рослинний репродуктивний матеріал, що не є сортом, а, радше, групою рослин в рамках єдиного ботанічного таксону.

3.3. Альтернативи суперечливим допоміжним продуктам та іншим засобам захисту рослин

Органічне сільське господарство відоме обмеженим використанням допоміжних продуктів. Відповідно до вимог органічного законодавства дозволяється застосовувати низку засобів захисту рослин, які мають невеликий вплив на навколишнє середовище і ґрунт. Проте, певні речовини шкодять ґрунтовій фауні, - в разі проникнення в підземні води вони можуть загрожувати водним видам. Тому важливо продовжувати шукати шляхи відмови від суперечливих допоміжних речовин, таких як мідь, чи заміни їх в органічному землеробстві, а також створювати цим продуктам альтернативи, які б дали можливість органічним фермерам захищати свої посіви.

Дія 20: Європейська Комісія

- з 2023 року має намір виділити фінансування в рамках програми «Горизонт Європа» (Horizon Europe) для реалізації проєктів досліджень і інновацій щодо альтернативних підходів до суперечливих допоміжних продуктів, приділяючи особливу увагу міді та іншим речовинам відповідно до оцінок Європейської агенції безпеки харчової продукції;
- з 2022 року на основі майбутнього регламенту про біопестициди і через посилення консультаційних послуг для ферм, зокрема, в рамках Системи знань і інновацій в сільському господарстві (AKIS), підтримуватиме, якщо потрібно, належне використання альтернативних засобів захисту рослин, наприклад, таких, що містять біологічно активні речовини.

3.4. Підвищення рівня добробуту тварин

Органічне сільське господарство вже відіграє важливу роль у поліпшенні добробуту тварин, що є невід'ємною частиною сталості продовольчих систем. Кращий добробут тварин сприяє покращенню їх здоров'я і підвищенню якості продукції, знижує потребу в лікуванні і може допомогти зберегти біорізноманіття. Відповідно до Стратегії «Від ферми до виделки» слід вживати заходів для подальшого підвищення рівня добробуту тварин, застосовуючи всі доступні засоби, щоб краще відповідати на очікування і запити населення. Хоча Європейська Комісія і перегляне законодавство в галузі добробуту тварин, щоб нарешті забезпечити вищий рівень добробуту тварин, органічне сільське господарство повинно залишитися прикладом з точки зору захисту добробуту тварин і гарантувати споживачу добре поводження з тваринами упродовж усього виробничо-збутового ланцюга. Тобто, що всі природні і поведінкові потреби тварин були забезпечені як на рівні ферми, так і під час транспортування, оскільки тварини не повинні зазнавати непотрібного болю, стресу чи страждань, в тому числі під час забою.

Дія 21: В контексті Платформи ЄС з питань добробуту тварин Європейська Комісія

- продовжить роботу з країнами-учасницями ЄС і громадянським суспільством, щоб знайти конкретні і дієві шляхи подальшого підвищення рівня добробуту тварин в органічному сільському господарстві.

3.5. Ефективніше використання ресурсів

В політиці циркулярної економіки центральна роль у процесі прийняття рішень відводиться ефективному використанню ресурсів, - забезпечення доданої вартості з більш тривалим та повторним використанням ресурсів. Таким чином зменшується кількість відходів,

знижується попит на ресурси (такі як вода, викопне паливо і енергія), підвищується ефективність і зменшуються затрати.

Протягом останніх 50 років економічна роль пластику постійно зростає, і він стає важливим для все більшої кількості продуктів і виробничо-збутових ланцюгів. Однак виробництво пластику і спалювання його відходів призводить до значного зростання рівня викидів парникових газів³³.

В органічному виробництві все ще використовується багато пластику: в плівці для мульчування, теплицях і тунелях, силосній плівці, сітках для зберігання кормів для тварин, мотузках для моллюсків і упаковці. Окрім удосконалення повторного використання, збору і переробки стандартного пластику, фермерам потрібно більш чітке розуміння значення біопластику чи біорозкладного пластику для розвитку циркулярної економіки.

Дія 22: Європейська Комісія має намір

- *ухвалити Рамковий документ щодо біопластику, компостованого і біорозкладного пластику³⁴, який міститиме принципи і критерії, відповідно до яких використання сталих біоматеріалів, які легко розкладаються в природних умовах, є корисним для навколишнього середовища. Рамковий документ поширюватиметься на всі види пластику, в тому числі призначеного для використання у всіх видах сільського господарства, і тому він також буде дуже актуальним для органічного сільського господарства, яке відіграє провідну роль з точки зору сталості.*

Деякі методи ведення сільського господарства є основними перешкодами для досягнення доброго стану прісної і морської води в ЄС, відповідно до Рамкової водної директиви і Морської директиви ЄС. Це переважно обумовлено дифузним забрудненням поживними речовинами (азотом і фосфором) і пестицидами. Близько 38% поверхневих водних об'єктів ЄС знаходяться під загрозою внаслідок дифузного забруднення (джерелом забруднення 25% з них є сільське господарство), водозабору для зрошування і гідроморфологічних змін (наприклад, внаслідок відводу води)³⁵. Зміни клімату призведуть до зростання потреб у зрошуванні в ЄС і зменшення доступності води.

Дія 23: Європейська Комісія

- *просуватиме більш ефективне і стале використання води, більш широке використання відновлювальних джерел енергії і чистих видів транспорту, скорочення викидів поживних речовин в усіх видах сільського господарства, на чолі з органічним сільським господарством, і з залученням країн-учасниць ЄС через їхні Стратегічні плани впровадження ССП, а також через нові Стратегічні настанови щодо аквакультури і Європейський фонд морського та рибного господарства і аквакультури (EMFAF).*

ВИСНОВОК

Задля досягнення амбіційної цілі – 25% органічних сільськогосподарських земель і значного зростання органічного сільського господарства до 2030 року відповідно до Стратегії «Від ферми до виделки» і Стратегії біорізноманіття необхідно забезпечити органічний сектор інструментами, які створять умови, що можуть запустити зміни в сільському господарстві і

³³ COM(2018) 16 остаточна редакція – Повідомлення «Європейська стратегія щодо використання пластику в економіці замкнутого циклу»

³⁴ Як зазначено в Європейській стратегії щодо використання пластику в циркулярній економіці – COM(2018) 28 остаточна редакція – і Плані дій щодо циркулярної економіки – COM(2020) 98 остаточна редакція.

³⁵ SWD(2019) 439 остаточна редакція – Робочий документ для співробітників Європейської Комісії щодо перевірки відповідності Рамкової водної директиви

аквакультурі ЄС на шляху до високих стандартів якості, які цінують споживачі в ЄС. Окрім цього, досягнення цілі органічного сільського господарства значним чином сприятиме досягненню інших цілей Стратегії «Від ферми до виделки» і Стратегії біорізноманіття, - скороченню використання пестицидів і надлишку поживних речовин, - таким чином сприяючи руху ЄС до нульового рівня забруднення.

ЄС покликаний відігравати провідну роль у просуванні змін в методах ведення сільського господарства. Зростання органічного виробництва має ключове значення для переходу до більш сталих секторів сільського господарства і аквакультури, які забезпечують справедливий дохід для фермерів і сприяють процвітанню сільських та прибережних територій ЄС.

Для моніторингу прогресу Європейська Комісія організовуватиме щорічні відкриті зустрічі за участі представників Європарламенту, країн-учасниць ЄС, консультативних органів ЄС і зацікавлених осіб, якщо потрібно. Раз на два роки Європейська Комісія публікуватиме звіт з таблицею і представлятиме його на спеціальних заходах, а також опублікує середньостроковий огляд у 2024 році, який буде представлено на конференції високого рівня. Для підвищення обізнаності про органічне виробництво Європейська Комісія також організовуватиме «Органічний день» на території всього ЄС.

Переклад українською мовою виконано на запит OrganicInfo.ua

в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що фінансується Швейцарською Конфедерацією та впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), www.qftp.org